

Peyami Safa

BİZ İNSANLAR

YAYIN NU: 47

EDEBÎ ESERLER: 19

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-975-437-025-6

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1959, İnkılâp ve Aka
  2. Basım: 1972, Ötüken
- 32. BASIM**

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklal Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Tashih: Abdullah Ezik

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5

Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00

Sertifika No: 45103

İstanbul - 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

PEYAMI SAFA; (1899-15 Haziran 1961): İstanbul'da doğdu. Meşhur şair İsmail Safa'nın oğludur. Düzenli bir öğrenim göremedi. Kendi kendisini yetiştirdi. 13 yaşında hayata atıldı. Posta Telgraf Nezareti'nde çalıştı. Öğretmenlik (1914-1918), gazetecilik (1918-1961) yaptı. Hayatını yazıları ile kazandı. İstanbul'da öldü.

Kardeşi İlhami ile *Yirminci Asır* adlı bir akşam gazetesi çıkardı. Bu gazetede ilk hikâyelerini imzasız yayınladı (1919); *Kültür Haftası* (21 sayı, 15 Ocak - 3 Haziran 1936) ve *Türk Düşüncesi* (63 sayı, 1953 - 1960) adlarında iki de dergi çıkardı. Öldüğü zaman *Son Havadis* gazetesi başyazarı idi.

Peyami Safa halk için yazdığı edebî değeri olmayan romanlarını "Server Bedi" imzası ile yayınladı. Sayıları 80'i bulan bu eserler arasında *Cumbadan Rumbaya* (1936) romanıyla, *Cingöz Recai* polis hikâyeleri dizisi en ünlüleridir. Ayrıca ders kitapları da yazdı. Peyami Safa'nın fıkrâ ve makalelerinde sağlam bir mantık dokusu ve inandırıcılık görülür. Romanlarında olaydan çok tahlile önem verdi. Toplumumuzdaki ahlak çöküntüsünü, medeniyetin yarattığı bocalamayı, nesiller ve sosyal çevreler arasındaki çatışmayı dile getirdi. Zıt kavramları, duygu ve düşünce tezadını ustaca işledi.

Romanları: *Şimşek* (1923), *Sözde Kızlar* (1923), *Mahşer* (1924), *Bir Akşamı* (1924), *Süngülerin Gölgesinde* (1924), *Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü* (1925), *Cânân* (1925), *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu* (1930), *Fatih-Harbiye* (1931), *Attilâ* (1931), *Bir Tereddüdün Romanı* (1933), *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949), *Yalnızız* (1951), *Biz İnsanlar* (1959). Hikâyeleri: *Hikâyeler* (Halil Açıkgoz derledi, 1980). Oyunu: *Gün Doğuyor* (1932). İncelememeleri: *Türk İnkılâbına Bakışlar* (1938), *Büyük Avrupa Anketi* (1938), *Felsefî Buhran* (1939), *Millet ve İnsan* (1943), *Mahutlar* (1959), *Mistisizm* (1961), *Nasyonalizm* (1961), *Sosyalizm* (1961), *Doğu-Batı Sentezi* (1963), *Sanat-Edebiyat-Tenkî* (1970), *Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca* (1970), *Sosyalizm-Marksizim-Komünizm* (1971), *Din-İnkılap-İrtica* (1971), *Kadın-Aşk-Aile* (1973), *Yazarlar-Sanatçılar-Meşhurlar* (1976), *Eğitim-Gençlik-Üniversite* (1976), *20. Asır-Avrupa ve Biz* (1976). Ders Kitapları: *Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabeti* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Alfabe* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat* (I-IV, 1929), *Yeni Talebe Mektupları* (1930), *Büyük Mektup Nümuneleri* (1932), *Türk Grameri* (1941), *Dil Bilgisi* (1942), *Fransız Grameri* (1942), *Türkçe İzahlı Fransız Grameri* (1948).

BIRDENBİRE gözleri karardı. Basamakları göremiyordu. Yukarıya çıkanlardan birine çarpmamak için sola doğru bir adım attı ve omuzunu duvara dayadı. Ayakta güç durabiliyordu. Geri kalan basamakları da inebilse alttaki hasır koltuklardan birine çökecekti. Yapamadı. Merdivenin üst başında gece gündüz yanan zayıf bir ışığın her basamakta bir derece daha azalarak sahanlığın kavsini dönemeyecek kadar geride ve dipte kalması, daima, buradan inmeyi çıkmaktan ziyade güçleştirirdi. Sırtını duvara vererek yan yan inmeyi denedi. Gözleri daha fazla kararıyordu. Aşağıya doğru sarkıtığı bir ayağının dipsiz bir boşluğa doğru bütün vücudunu çekmesinden korktu ve durdu.

Önünden bir beyazlık ve bir tentürdiyot kokusu geçti. Merdivenden, hastabakıcıların ve hademelerin telaşlı ayak sesleriyle beraber, yemek ve ilaç kokan bir hava cereyanı inip çıkıyordu. Duvara iyice yaslandı ve gözlerini yarı kapadı. Merdivenin iki başındaki yaylı kapıların gıcırtilarına ayak seslerinin telaşı, uğuldayan kulakları içinde bu seslerden ayrılarak, hastaneyi dolduran bütün korkuların hülasesi¹ imiş gibi mânâlanıyordu.

Yanı başında bir şangırtı koptu. Gene beyazlıklar ve bir tepsi içinde şişeye, bardağa, tabağa benzer şeylerden sızan parıltılar yanında “Buyurun, geçin...” diyen sesler. Omuzunda bir el ve kulağında kendi adı. Gözlerine karan-

---

¹ hülasa: Özet.

lığı iten bir gayret doldu. Yemek tepsisini bir kolu üstünde havaya kaldırarak yukarı çıkaran hademenin arkasında bir gölge, ona iki elini birden uzatıyor:

“Sen misin, Orhan?” diyordu.

Yüzünün bir an parlayan değirmi beyazı geriye kaçtıktan sonra, bir basamak daha yükselen gölgesiyle beraber sesi de yaklaştı:

“Burada ne duruyorsun?”

Orhan cevap vermedi.

“İniyor musun, çıkıyor musun?”

Orhan bir eliyle arkadaşının omuzunu tutarak:

“İniyorum, dedi, fakat bana yardım et, gözlerim karıyor.”

Necati'nin koluna asılarak merdiveni indi. Gözleri biraz daha iyi görmeye başladığı için artık bu sofada oturmak istemiyordu. Bahçeye çıkan koridorun başına gelince, kapıdan giren bol ışık gene gözlerini karartmıştı. Arkasını o tarafa çevirdi ve kenara çekildi. Başını önüne eğerek Necati'ye sokuldu.

Gözlere kum dolduran bir rüzgârdan kaçarken rastgele bir yere sığınan adama benziyordu: Saçları dağınık, seyrek ve kısa kirpiklerinin arası kızarmış, gözleri kanlanmış, esmer yüzü bezginliğe çalan derin bir yorgunluktan gevşemeye başlamış keskin müdafaa çizgileriyle dolu, ensesi çökmüş ve sırtı kabarmış, dik ve uzun boylu birkaç noktadan kırılarak vücudu öne doğru sarkmıştı. Necati onu bu hâle getiren hastalığa dair hiçbir şey bilmediği hâlde, sebebe ait merakını geride bırakan büyük bir hayretle bu neticeye bakıyordu.

Orhan başını kaldırdı ve ağır ağır kapı tarafına çevirdi. Gözlerini kontrol ediyordu. Birkaç defa kırıp açtı. Işığa dayanabilecek bir hâle geldiğini anlayınca, bir kelime söylemeden, yürüdü. Arkasından giden Necati o zaman sorabilmişti:

“Nen var, yahu, şaşırdım, kaldım. Eve gönderdiğin kâğıtta izah etmiyorsun. Hasta mısın?”

Orhan kapının önünde avucunu gözlerine siper ederek durdu:

“Hayır, değilim. Vedia hasta. Yukarıda yatıyor.”

“Vedia mı?”

Necati'nin o gün bir kere bile hatırandan geçmeyen bu isim, uzaklaşmış hatıraları arasında canlandı. Onun bünyesine ait istidatlar¹ arasında bu günü haber verebilecek marazi² işaretler arıyarak hatırlamaya çalışan Necati, Vedia'nın kendisini görecekmış gibi -Orhan'ın “Yukarıda yatıyor.” sözlerinden gelen âni tesirin devamıyla- başını kaldırarak hastanenin üst kat pencerelerine baktı. Birdenbire kamaşan gözlerini yere çevirdi. Teni çok sıhhatli, fakat üstüne her illeti kondurabilecek bir ince yapıda ve gözleri daima nöbet içinde, her elini sıktıkça insanın avucunda nemli bir ateşle karışık ve ısınmış parmaklarının ucundan omuzuna kadar yürüyormuş gibi uzun ve sıcak bir ürperme şüphesi bırakan Vedia'nın uçuk hayali, ayakta, süratli birkaç poz değiştirdikten sonra, ansızın bir hastane karyolasına uzanmış hâliyle gözlerinin önüne geldi.

“Nesi var? Tehlikeli mi?”

Orhan cevap vermedi. Hızla yürüyerek hastaneden çıktılar. Tırmanmaya başladıkları yokuşta keskin, tepeden inme, nefes kesici bir güneş vardı.

Orhan avucunu tekrar gözlerinin üstüne götürdü:

“Fena!” dedi.

Ve daima yere bakarak ilave etti:

“Çok fena. Bir menenjit geçiriyor. Demin asistan söyledi. Menenjit tüberküloza benziyormuş. Doğrusu ise ümit yok. Felaket. Kırk sekiz saattir başıma gelenleri bilmezsin.

¹ **istidat**: Eğilim, yetenek, yetkinlik, kabiliyet.

² **marazi**: Hastalık derecesinde olan.

İki gecedir uykusuzum. Dünden beri yemek yemedim ve kaç paket sigara içtiğimi Allah bilir. Gözlerim ondan karıyor. Geçer şimdi. Geçiyor. Fakat çok sarsıldım. Şimdi ona bakan doktoru aramaya gidiyorum. Gel benimle beraber. Öğleye kadar resmî hastanelerde çalışıyor. Beraber gidelim... Ne hâlde olduğumu tahmin edersin.”

İçindeki acelenin ayaklarına daha fazla sirayet¹ etmesi için ağır adımlar atarak, yokuşun dikliğiyle çarpan kalbi arasında bir muvazene² kurmaya çalıştı.

Necati, sabahleyin Orhan'ın kâğıdını aldığı zaman, üç aydır onunla teması kalmayan Vedia'yı hiç hatırına getirmemişti. Öğleyin mektepten “çıkarmaz” hastaneye uğramasını rica eden arkadaşı, yazdığı kâğıtta, bu sigaranın delalet ettiği aceleden başka hadisenin ehemmiyetini sezdirenen hiçbir işaret vermediği gibi, mahiyetini de bildirmiyordu. Necati üç gün evvel kendisinden sapaşğlam ayrılan Orhan'ın birdenbire hastalanmış olmasından başka bir ihtimal üstünde zihin yormadı. Hastanenin merdiveninde karşılaştıkları andan bahçeye çıkıncaya kadar, onun kuvvetli bünyesinin geçirdiği fena safha içinde de görünce, ilk tahmini kanaat hâline gelmişti.

Fakat Vedia'nin birdenbire ortaya çıkan ismi, kendi hayali arkasından yavaş yavaş bu kızın Orhan'la üç buçuk senelik münasebetine ait birçok hatıraları da uyandırıyor.

Onun sormasına bırakmadan, Orhan hadiseyi anlattı:

“İki gün evvel. Pazartesi. Akşam. Saat beş, beş buçuk. Eve telefon ettiler. Allah'tan evdeydim ben. Şimdi gideceğimiz hastaneden telefon eden sertabip³, Vedia isminde bir hanım tanıyıp tanımadığımı soruyor. “Vapurda bir fenalık geçirmiş, bize getirdiler, sizden başka kimsesi

¹ **sirayet:** Yayılma, dağılma, bulaşma, genişleme.

² **muvazene:** Denge.

³ **sertabip:** Başhekim.

olmadığını söylüyor,” dedi. “Geliyorum,” dedim ve gittim. Hastanede oda yokmuş. Muvakkaten¹ onu nöbetçi asistanın odasına yatırmışlar. Enjeksiyonlar, filan. Yüzü bembeyaz. Uyuyor. Doktor orada, en iyi dahiliyecimiz. Vedia’nın başı sarılı. Vapurla Boğaziçi’nden gelirken, saat iki filan varmış, vapur köprüye yanaşınca, kamarot, hayır, bir yolcu galiba.. kamarot, kamarot, vapur yanaşınca yan kamaranın kapısını açmış, bakmış ki yerde bir kız yatıyor. Öldü sanmış. Çımacılar² filan koşarlar. Vedia birdenbire kendini kaybederek yere düştüğü için başının arkasını fena çarpmış, başı ondan sarılı. Gözlerini açmış ama çenesi kilitliymiş. Hiç konuşamıyormuş. İlk önce yürüyememiş de. Polisler onu kucaklarında taşıyarak eczaneye götürdüler. Başından kanlar aktığı için orada bulunan hayır sahibi bir adam, hastanenin Sertabipine telefon eder. Tanışıyorlarmış, biraz. Sonra Vedia’yı otomobile bindirerek oraya götürür. Bir kriz. Fakat endişe verici bir harareti de var. “Yatması lazım,” dediler. Hemen oradan bir hususi hastaneye kaldırılmasına karar verdim. Bir hasta nakliye otomobili getirtildi. Vedia’nın uyandığı zamanki hâlini anlatamam. Şimdi nefesim yetişmiyor. Bir kriz daha. Ne olduğunu söylemiyor. Yalnız, haykırışları arasında “Çantam, defterlerim...” gibi bir şeyler söylüyor, bir de “Yalıya haber vermeyiniz!” diyor. Bu iki sabit fikir arasında birçok sayıklamalar. Bu hususi hastaneye naklettik. Onun odasında bana da bir yatak vermekte epey tereddüt ettiler. Fakat hasta da istiyordu bunu. “Ondan başka kimsem yok,” diyordu, beni göstererek. Bir de hastabakıcıyla beraber razı oldular. Müthiş bir baş ağrısı. Kırka yakın ateş. Sayıklamalar. Haykırışlar.

¹ **muvaakkaten:** Geçici olarak, kısa bir süre için.

² **Çımacı:** İskelelerde, vapurlarda bağlama halatını vermek ve almakla görevli kimse.

Nedir bu hastalık? Birdenbire! Doktorlar da bir şey söylemiyorlar. Ha... Yalnız... O “defterlerim” dediği şey. Arattım. Vapurda kalmış, buldurdum. Çantası da beraber. Açıp bakmadım daha. Ne ona, ne ötekine.

Her zamanki gibi tok bir sesle anlatıyordu; senelerce öğretmenlik etmiş olmaktan gelen bir itiyatın daima tanzim¹ ettiği cümlelerinde, bir kitap ibaresi kadar düzgün kelime istifleri yerine, bu defa, her zamanki hüviyetine yabancı, yüzüne bakılmazsa âdetâ onu sözlerinden tanınmaz bir hâle getiren, kesik, bazan yokuşun arızalarına göre teneffüsünün ritmini takip eden, fakat bazen da bütün şahsiyetinin mihverinde² bir bozukluktan ve değişiklikten şüphe ettiren savruk ve düzensiz bir konuşuşu vardı. Necati onun en telaşlı zamanlarında bile sözlerinin tuvaletini³ bu kadar ihmal ettiğini görmemişti.

Başını geriye çeviren Orhan, birdenbire sıçradı ve bağırdı:

“Hah! Tamam, boşmuş!”

Ve arkalarından gelen otomobili durdurdu. Onun bir çok teheyyüçlerini⁴ bilen Necati için, böyle bir yol ortasında sıçrayarak bağırması da otomobilin kapısını hızla açarak ve basamaya ayağı takılarak içeriye kendini atması da, iki elini sallayarak ona “Gel, gel, çabuk...” diye telaşlı işaretler yapması da yeniydi.

*

* *

Münasebetlerinin hiçbir anında ona sükûnet tavsiye etmeye lüzum görmeyen Necati, otomobilde yanına oturunca, ilk defa bir ihtarda bulunmayı düşündü:

¹ **tanzim:** Düzenleme.

² **mihver:** Eksen.

³ **tuvalet:** Süslenme.

⁴ **teheyyüç:** Coşma, heyecanlanma.

“Bana öyle geliyor ki, fazla yorulmuşsun, dedi, biraz mübalağa ediyorsun.”

Otomobilin çabukluğuna kavuşmaktan gelen muvakkat bir neşe içinde, sert bir şey uğar gibi ellerini sürten Orhan, kendisini topladı ve hareketsiz durdu.

Dışarı tesirlere bu kadar çabuk teslim oluşu da yeniydi. Ayaklarını uzattı ve geriye çekti. Otomobil dört yol ağzına geldiği için tereddüt eden şoföre bağıırıyordu: “Çek, çek, İstanbul tarafına, çek, Aksaray’a kadar...”

Köşedeki helvacı dükkânının önünde duran bir çocuğun yanı başından geçerlerken tekrar bağırdı:

“Şoför, dikkat! Yavaş, oğlum, dikkat!”

Ellerini cebine koydu ve çıkardı; sonra Necati’ye dönerek:

“Bak, sinirlerim nasıl ayakta!” dedi, “çocuğu eziyoruz sandım.”

Otomobilin bir sarsıntısıyla sıçramıştı; kendini topladı ve tekrar:

“Bak,” dedi, “vücudumun en küçük hareketlerine bile hâkim değilim. Öyle mühim bir anımda geldin ki, gelmeseydin şayet, bilmem ama, fena olacaktım çok...”

Gene eski mesleğinden gelme bir itiyatla kendi hareketlerine ve şuur hâllerine dikkat etmesi, biraz evvel farkına vardığı marazi hâli yaşamasına mâni olmuyor, âdeta eski şahsiyetinin gözleri önünde, onun tesirsiz nezaretine isyan eden yeni şahsiyetinin, gayr-i tabii¹ seyrine pervasız² devam ettiği zannını³ veriyordu.

Vücudu öne doğru yatmış ve elleri diz kapaklarına iki limon sıkır gibi takallus⁴ eden parmaklarla yapışmıştı.

¹ **gayr-i tabii** : Olağan dışı.

² **pervasız**: Korkusu olmayan, çekince duymayan.

³ **zan**: Düşünme, sanma, sanı, kuşku.

⁴ **takallus**: Büzüşme, çekilme, kasılma.

Sancısı var zannedilebilirdi; fakat bu maddi intibayı bozan ruh dolu bir sesle dedi ki:

“Ah, ben Vedia’yı bu kadar...”

Sevmeye ait bir kelimeyi söylemekten çekinerek, ağzından çıkan iniltinin ele verdiği zaafı telafi etmek isteyen bir diklikle doğruldu.

“Hakkın var,” dedi, “biraz mübalağa ediyorum galiba...”

Fakat nefsi üstündeki bu mülahazası¹, cümlesinden fazla uzun sürmediği için, zihni hemen endişelerinin asıl mevzuuna atlamıştı:

“Hâlâ meseleyi bilmiyorum,” dedi, “vapurda niçin o hâle gelmiş? Kendisiyle bir şey konuşmak mümkün olmuyor. Gözlerini açtığı zaman bakıyoruz. Bakıyoruz da değil. Nasıl anlatayım? Boş duvarlarda o bir bulut görüyormuş gibi, dalgın gözlerle hep aynı noktayı süzüyor. Hep aynı istikamet. Hani, şöyle, kabil olsa da gözbebeklerinden birer çizgi çekilse, bu çizginin ucu gidip duvarda bir çiviye, yahut bir kireç dalgasını bulacak. Demek orada benim görmediğim bir şeyler var. Belki bütün bir hayat. Belki hiçbir şey... Fiyevr². Zihin bomboş kalabilir değil mi? Bilmiyorum. Ona bakarken babamın son günlerini hatırlıyorum. Sarı sakalı, ikinci felçten sonra bembeyaz olmuştu ama birkaç tutam tel rengini muhafaza etmişti. Beyninin içinde kim bilir ne kıyametler kopardı da ben anlamazdım. Yorganın üstüne bıraktığı nüzüllü³ kolu gözümün önüne geliyor. O her şeyi hisseden, fakat nasıl diyeyim? Üstüne bir sinek konsa mukabeleden⁴ âciz, dilsiz ve iradesiz kol. Gevşek ve ezik duruşuyla elinin, yorgan altında kımıldayan dizinin en küçük hareketleriyle sallanışına bakardım.

¹ **mülahaza:** Etraflıca ve iyice düşünme, düşünce.

² **fiyevr:** Telaş, karışıklık, ateş.

³ **nüzüllü:** İnmeli, felçli.

⁴ **mukabele:** Karşılama, karşılık verme, karşılaşma.

Babamın ölümü bana Vedia'nın hastalığı kadar tesir etmedi. Vakanın birdenbire oluşundan mı dersin? Fakat babamın son günleri de korkunçtu. Geceleri sabaha kadar uyuyamıyor, yatağından kalkıyor, sendeleyerek, bastonuna dayanarak pencerelere, kapılara gidiyor, kapalı olup olmadıklarını muayene ediyor, sonra gene yatıyor, gene kalkarak birdenbire ev halkını uyandırıyor, onlarla sık sık helallaşıyor, iyi olmak ve yaşamak istediğini söylüyordu. Bazen gece yarısı hepimizi uyandırarak, tavanın ortasında, bir daire içinde, hortlağa benzer bir şey gördüğünü, onunla boğuştuğunu, onun kendisini çivilemek -tabir bu çivilemek istediğini söylüyordu. Babam! Düşün: Babam! Mamafih¹ onu ben gene anlamıyordum. Hani itikat?² Ebedî hayata itikat? Uzun münakaşalarımız, beni evimden senelerce uzaklaştıran isyanım, Darümuallimin³ hayatım.”

Sözlerinde biraz daha insicam⁴ vardı. Arkasına yaslandı ve derin bir nefes aldı. Otomobilin Tepebaşı'nı geçerken yaptığı tehlikeli bir manevra esnasındaki sıçrayışı hesaba katılmazsa bu vaziyetini uzun müddet değiştirmemişti. Kendisini biraz daha sakin ve iyi bulup bulmadığını soran Necati'ye cevap vermedi.

Necati ısrar etmedi. Onu mizacının sabit kalıbı içine tekrar dönmeye ve yerleşmeye mecbur edebilecek eski âdetlerinin ve şahsiyet geleneklerinin zaferini bekliyordu. Orhan, iradesinin kırıntılarını bile tasarruf eden, nazari mükemmeliyetini bulmuş bir kanun maddesi kadar sade, kati, sarsılmaz bir hareketsizlik içinde serkeş⁵ reaksiyonlarının isyanını bastırmaya giderken, baba otoritesine genç yaşında karşı koyarak, hayatını yalnız kendi iradesiyle ka-

¹ **mamafih:** Bununla beraber, durum böyle iken.

² **itikat:** İnanma, gönülden tasdik ederek inanma.

³ **Darümuallimin:** Erkek öğretmen okulu.

⁴ **insicam:** Tutarlılık, düzenlilik.

⁵ **serkeş:** Dik başlı, başkaldıran, inatçı, itaatsiz.

deri arasındaki ihtilafın¹ neticelerine bağlamış insanlar gibi, dışarıdan gelebilecek yardımları ve müdahaleleri nefesine bir türlü yediremediği için, ağzını açıncaya kadar -yani hiç değilse muvakkat bir zafere ulaşıncaya kadar- yanındakilerin de susmaları, hatta kıvıldamamaları, onun davasına uzaktan olsun iştirak edebilmek için alabilecekleri vaziyetlerin en hayırlısıydı ve en kestirmesi.

Necati de böyle yaptı ve Orhan iki defa, derin derin nefes aldı. Başını önüne eğdi ve kaldırdı. Kaderine teslim olmak zaruretiyle² mücadele hâlinde görünüyordu. Bir sigara yaktı ve üstüste bol nefesler çekti.

Kendine tamamıyla sahip olmaya başladığını ümit ettirdiği bir anda sigarasını birdenbire yere attı ve dumanlar püsküren derin bir nefes bırakarak tekrar arkasına yaslandı.

Şapkasını çıkararak başını iyice arkaya salıvermişti. Bir tırtıl hareketiyle uzanıp kısalıyormuş gibi görünen yarı kapalı, süzük ve yayvan gözleri Necati'ye şu korkuyu verdi: Galiba mağlup olmuştu.

Biraz sonra doğruldu ve mırıldandı:

“Fena.”

Hastaneden çıktığı andan beri bu kelimeyi üçüncü defa telaffuz ediyordu. Fakat bu sefer ağzından bütün ruhunun iştirakine benzer kuvvetli bir nefes de çıkmıştı. Kendi de bu sesteki korktuğu için vücudu karmakarışık hisler ve reflekslerle bir an sallandıktan sonra:

“İki gecedir üç saat bile uyumadım,” dedi, “yorgunluktan olacak bu felakete karşı içimde bir istinat³ noktası bulamıyorum: Muvazenemi bulamıyorum.”

Necati onu hafif bir münakaşa ile tahrik ederek dağılmış kuvvetlerini toplayabilmesine fırsat vermek için:

¹ **ihtilaf:** Ayrılık, uyumsuzluk.

² **zaruret:** Zorunluluk.

³ **istinat:** Dayanma, dayanış, yaslanma.

“Hangi felaket! dedi, iş daha o raddeye¹ gelmedi ki?”

“Herhangi bir felaket ihtimaline karşı, demek istiyorum. İyi olacaksa düşünülecek bir mesele kalmaz; ben fena ihtimale hazırlanmak istiyorum ama muvaffak olamıyorum.”

Resmî hastanenin kapısı görünmüştü. Önü kapalı, dik yakalı, hastane hademelerine mahsus² kıyafete benzer kahve rengi bir ceket giymiş, kasketini arkasına doğru atmış, kır saçları alnında uçarak, topallaya topallaya koşan yaşlıca bir adam, yanlarından geçerken başka istikamete giden bir otomobilin peşine düşmüş bağıyordu:

“Dur şoför, dur! Numaranı aldım, haber veririm.”

*

* *

Orhan ve Necati, hastanede, Sertabipin odasına girdikleri zaman, içeride iki kişi oturuyor, iki kişi de ellerinde birer kâğıtla yazı masasının yanında ayakta bekliyordu.

Orhan Sertabipe doğru yürüdü.

Sertabip hemen ona döndü:

“Safa geldiniz, buyurun Orhan Bey, buyurun, hayırlı haber inşallah? Hastamız nasıl?”

Orhan yazı masasının yanındaki koltuğa oturdu:

“Hiç iyi değil,” dedi, “bu sabah fiyevr düşmedi. Bir menenjit tüberkülozdan korkuluyor. Onun için doktoru görmek istiyorum.”

“Gelir nerede ise. Şapkasını burada bıraktı, uğramadan gitmez.”

Ayakta duran Necati'ye de yer gösterdikten sonra kanepeye oturanlara döndü:

---

¹ **radde:** Mertebe, kerte, derece.

² **mahsus:** Açık, belli, ortada olan, aşikar.

“İç antre¹ müsait olsa taksileri oraya aldıracağım, has-taları indirdikten sonra iyice dezenfekte ettirmeden alıkoy-mayacağım. Fakat yer müsait değil.”

Masanın başına oturdu. Bir eliyle kalemini hokkaya ba-tırdıktan sonra havada tutarken, öbür elinin üç parmağını ayakta bekleyenlere doğru salladı:

“Ver!”

Zayıf ve yüzü sapsarı bir kadın ona bir demet, buruşuk, muameleli kâğıt uzattı. Masaya doğru bir adım atarken ba-yılmamak üzereymiş gibi sallanıyordu. Temmuzun en sıcak günlerinden biri olduğu hâlde mavi zemin üzerinde beyaz ve kırmızı, yuvarlak benekli, entariye benzer kalın bir rob ve üstüne açık kahve rengi yün örme bir ceket giymişti; si-yah baş örtüsü kaşlarına kadar alnını ve çenesinin yarısına kadar bütün boynunu kapattığı için, limon biçimi ufarak bir boşluk içinde sapsarı yüzü büsbütün küçülüyordu.

Başhekim de kadının evrakından evvel yüzüne bakarak:

“Haseki’de yer bulamadın mı?” diye sordu. “Bizde de yok! Hem bana kalırsa hanım sen sıtma değil bir ‘ikter²’ geçiriyorsun. Anladın mı? Sarılık olmuşsun, sarılık...”

Ayağa kalktı ve kadının gözkapaklarından birini dışarı çevirerek tekrarladı:

“Sarılık! Diş etlerini göster bakayım... Nah! sarılık.. yarın uğra.. yatmana lüzum yok sanırım.. mütehassis bir görsün bakalım. Haydi.. evrakın dursun burada.”

Kadın uzaklaşırken iri vücutlu, üstü başı boya lekele-riyle dolu, muşamba hâline gelmiş pantolonunun sol diz-kapağı yamalı, geniş omuzlarına göre kafası ufacık, burnu yassı ve gözleri içeri batık, otuz beş yaşlarında kadar gö-rünen sarışın bir adam kâğıtlarını uzattı. Başhekim onun

---

¹ antre: Giriş.

² ikter: Sarılık.

yüzüne bakmıştı. “Şu ilmühaber¹, şu muayene numarası, şu rapor...” diye kâğıtları karıştırıyordu:

“Oo!” dedi, “bu ne? İlmühabere posta pulu yapıştırmışsın. İmzalayan nasıl da farkına varmamış? Biz çıkarız oğlum... Haydi bunu değiştir, ben görmemiş olayım, sonra cezası vardır.”

Evrakı hastaya doğru itti; fakat onu oradan almasını beklediği el hâlâ görünmediği için hastanın yüzüne baktı. Adam, gözlerinde hiçbir anlayış belirmeden, sabit ve şaşkın duruyordu. Sertabip kâğıtları tekrar aldı ve rapora bir göz attı:

“Ha! Bir “otik skleroz²” ... Kulakları duymuyor!”

Zile bastı ve kâtibî çağırıtı; yelek cebinden bozukluklar çıkararak:

“Şu raporun pulunu düzeltiniz,” dedi, “bu hastayı da bekletmeden polikliniğe yollayın, sonra gelip evrakı buradan alın. Kulakları işitmiyor, hızlıca söyleyin biraz!”

Hastaya kâtibin arkasından gitmesini eliyle işaret ettikten sonra ayağa kalktı; oda kapısına doğru yürürken içeriye telaşla giren bir gencin önünde durdu ve bir an düşündükten sonra elini omuzuna koydu:

“Adın neydi senin?” dedi. “Şükrü, değil mi? Şükrü evladım, yirmi beşinde var mısın? Allah sana daha uzun ömürler versin; gel, otur bakayım şuraya...”

Genci bir sandalyeye oturttu ve tabakasından çıkardığı bir sigarayı onun ağzına koyarak gene kendi eliyle yaktı:

“Evladım,” dedi, “babanı soracaksın, değil mi? Kaç gündür yatıyor bizde? Başka kimsen var mı senin? Bir da-
yın olacak galiba... Değil mi?”

Çocuk felaketi hâlâ anlamamıştı. Başhekim gene elini

¹ **ilmühaber:** Bir kimsenin adresini, medeni durumunu ve kimlik bilgilerini gösteren resmi belge.

² **otik skleroz:** Dokunun patolojik olarak sertleşmesi.

onun omuzuna koyarak, pratik adamların ölçülü acelesi içinde soruyordu:

“Babacığının senden başka kimsesi var mıydı? Valide de vefat etti, değil mi? Hepimizin sonu bu, evladım... Dayına haber vermek ister misin?”

Genç, başını önüne sarkıttı ve kafasının içinde ansızın bir gözyaşı guddesi¹ patlamış gibi gözlerinden yaşlar boşaldı. Başhekim onun yanındaki sandalyeye oturarak:

“Haydi bakayım,” dedi, “biraz dinlen, ondan sonra git, dayına haber ver, haydi evladım...”

Sonra ayağa kalktı ve kapının önünde duran genç bir hastabakıcı kıza elini salladı:

“Gel! Gel! Yaklaş bakayım..” dedi, “yaklaş iyice yaklaş!”

Küçük yüzlü, cıva damlaları kadar parlak ve hareketli bakışlarıyla gözleri her tarafa dönen, ağzı çok boyalı, sıçrayarak adım attıkça beyaz önlüğünün önünde bir pandantif² sallanan, ufak tefek bir kız ilerledi; Başhekim burnunu ona yaklaştırarak esvabını kokladıktan sonra:

“Tamam!” dedi. “Başhemşire senden şikâyetçi: Temarüz³ ediyormuşsun da lavantalar sürerek teşrif ediyormuşsun⁴... Burası hastane kızım, hasta olursan sana bakarlar. Hastalık bahanesiyle izin gününü uzatmak olmaz. Hiç müdafaa için ağzını açayım deme, kulak asmam, başhemşire senin âmirindir, onunla anlaş, yoksa ben adamın gözünün yaşına bakmam, anladın mı sultanım, işte sana son ihtar. Bir daha tekerrür⁵ ederse selamı keseriz. Marş!”

Kız bir şey söyleyecekti, Başhekim onun arkasında duran hademeyle bağırды:

¹ **gudde:** Beze.

² **pandantif:** Boyuna takılan ve göğse sarkıtılan değerli taşlardan yapılmış süs.

³ **temarüz:** Görünme, belirme, ortaya çıkma, gözükme.

⁴ **teşrif etmek:** Gelerek veya giderek şeref vermek, şereflendirmek.

⁵ **tekerrür:** Bir kez daha olma, yinelenme.

“Hayrola Süleyman?”

“Efendim, altı numaranın ailesi gelecek mi? Yoksa hastanenin tabutuna mı konacak? Ölü bekliyor.”

Başhekim ağlayan gence yan gözle bakarak:

“Beklesin biraz,” dedi, “fazla konuşma, çekil, ben haber yollarım.”

Hademe giderken, başhekim hastabakıcı kıza dönerek tekrarladı:

“Marş!”

Yerine oturdu ve odadan çıkan kızın arkasından yan gözle bakarak söylendi:

“Seni bana yolladıkları zaman ben ne mal olduğumu anlamıştım ama arkalı geldin, ne yapabildim? Bir tecrübelik ömrün kalmıştır, küçük hanım, hiç bana gelmezsin.”

Her hadise karşısında, birinden gelen tesiri ötekine ait olandan lop et gibi ayırıyor, birinden ötekine şaşırmadan geçiyor, kendisi için umulmadık hiçbir vaka ihtimali kalmamış, her türlü imkânlarla dolu, baştanbaşa olağan bir vukuat¹ âlemi içinde, olması mümkün şeylerin nevilerine² ve şiddetlerine karşı hudutsuz bir tecrübe ve itiyat³ zenginliğiyle mücehhezmiş⁴ gibi derhâl karar vermeye hazır bir idare adamı çevikliğiyle en ameli meselelerden en karışık ruh işlerine kadar hepsine yetişmek iradesini kendinde buluyordu. Orhan, bir hastane değil, hasta olmaya ve ölmeye mahkûm insanların bahtına ait müşterek bir davaya bakan ve karşısında er geç herkesin maznun⁵ mevkiinde bulunabileceği sağlık mahkemelerinden birine riyaset⁶ eden bu

¹ **vukuat:** Olaylar, serüvenler.

² **nevi:** Cins, tür, çeşitle ilgili.

³ **itiyat:** Alışkanlık.

⁴ **mücehhez:** Gerekli şeyleri almış, donanmış.

⁵ **maznun:** Kendisinden şüphe edilen, zan altında bulunan.

⁶ **riyaset:** Başkanlık.

adamın hareketlerini samimi bir hayranlıkla takip ediyordu. Başhekim onun gözleriyle karşılaştınca:

“Menenjit ha?” dedi. “Bizim üstat mı söyledi?”

“Evet. Asistana kalırsa tüberkülozmuş hem de...”

“Dur bakalım, kendisi gelsin de... Değildir inşallah.”

Bu sözlerden sonra ortalığa bir sessizlik çöktü. Gencin hıçkırıkları duyuluyordu. Orhan'ın beklediği doktor Mümtaz Âdil odaya girmişti. Herkes ayağa kalktı. Büyük dahiliyeci bütün odadakilere müsavî¹ bir meyille² dağıttığı baş selamını. Orhan'a bir daha tekrarladıktan sonra, iki elinin başparmaklarını da yelek ceplerine sokarak, onun önünde durdu:

“Buyurunuz,” dedi, “hayrola?”

“Bizim hasta hiç iyi değil. Asistan Şevket Bey beni biraz korkuttu. Bir menenjit tüberkülozdan bahsediyor.”

Dahiliyeci parmaklarını yelek ceplerinden çıkardı ve ellerini pantolonun ceblerine sokarak başını önüne eğdi:

“Pek öyle kolay tüberküloz teşhisi konamaz,” dedi, “bir ‘mayii dimağı şevkî’³ muayenesi ister. Haydi, beraber bakalım.”

Şapkasını aldı. Herkes ayağa kalkmıştı. Sessiz bir selamlaşmadan sonra doktor koridora çıkınca iki kişi yolunu kesti. Kulağına bir şey söylemek istiyorlardı. Orhan ve Necati çıktıkları oda kapısına doğru iki adım geri çekildiler.

*

* *

Necati mektebe gitmek için yolda Orhan'dan ayrıldı. Doktor da bir “mayii dimağı şevkî” muayenesi yapılmadan yeni bir teşhis konamayacağını ve hastayı ancak saat üç bu-

---

¹ müsavî: Eşit, denk.

² meyil: Eğilme, eğim, eğiklik.

³ mayii dimağı şevkî: Omurilik sıvısı.

çukta görebileceğini söyleyerek onu otomobiliyle Tünel'e kadar götürüp bıraktı.

Orhan yalnız kalınca Beyoğlu lokantalarından birinde bir çorba içtikten sonra Vedia'nın yattığı hastaneye gitti. Merdiven başında onun hastabakıcısıyla karşılaşmıştı. Kız hastada iniltilerin kesildiğini, belki de baş ağrıları dindiği için Vedia Hanım'ın uykuya benzer bir dalgınlık içinde gözlerini kapadığını ve odasına gitmemek daha doğru olacağını söyledi. Orhan, koridorla müdüriyet odası arasında, hava cereyanına mâruz olduğu için, her zaman bekleme salonundan daha serin duran alt kat sofanın bir koltuğuna çöktü. Penceresi olmadığı için burası karanlıktı. Yalnız bahçeye giden koridorun ve müdüriyet odasının kapılarından giren ve aynı hızda birleşen ışıklar, bu sofanın ortasında aydınlık bir yol yapıyordu; merdiveni boydan boya kaplayan camlı bölmelerin ve duvarların dibi daha karanlıktı.

Orhan koltuğa iyice yaslandı ve başını duvara dayadı. Ayaklarını uzatarak iki kolunu da yanlara salıvermişti. Gözlerini kapasa hemen uykuya dalacakmış gibi yorgundu: Sırtı ve kalçaları iyice koltuğa yerleşerek ayakları yere bastığı hâlde, sanki her tarafı istinat noktalarından mahrum, boşlukta kalmış gibi garip bir muvazene hasreti içinde sallanıyor; bütün vücudunda, sert cisimlerin erimesi ve ilmiklerin çözülmesine benzer bir gevşeyiş ve bütün adalelerinde, içinde ılık bir hava sızdığı hissini veren balonlar peyda oluyordu.

Koridor kapısından içeriye giren koyu mavi elbiseli genç kız, ona yalıda Vedia'yı tanıdığı ilk günü bir daha hatırlatmıştı. Orhan dünden beri sık sık o günü ve onu tanıdığı ilk ânı düşünüyordu. Üç buçuk seneden beri hayatının bütün vakalarını idare eden o âna hassasiyeti iki günden beri artmıştı.

İki günden beri aynı noktadan başlayarak aynı devri yap-

tıktan sonra kaybolan bu hatıra, uyanması için en küçük tembihi¹ kâfi bularak gene canlanıyor, gene, o gün, yalıda ki odanın merdiven tarafına düşen kapısı birdenbire açılıyor, içeriye giren genç kız, acele iki adım attıktan sonra Orhan'ı görünce şaşırarak duruyor, bir an, ona nefes alırken büyüyen ve nefesini bırakırken süzülen, iri, canlı, yeşilimsi gri gözleriyle bakıyordu. Bir dizini kırarak, lacivert elbisesinin kumaşı kadar hafif ve gevşek duruşu, sonra parmaklarının ucuyla beyaz kemerinin arkasını düzelterek odadan çıkışı ve nefretten mi, utancından mı geldiği şüphesini bırakan âni bir süratle kayboluşu Orhan'ın bir türlü gözünün önünden gitmiyordu. Arkasından yengesi odaya girmişti. Uzun boylu, yüzü öfkelerle ve hayal inkisarlarıyla² dolu, sinirli olduğunu bir bakışta hissettiren, kırkını geçkin bir kadın. Samiye Hanım, “Ne oldu çocuğuma? Yüzünü gözünü kim parçaladı? Siz muallim misiniz, mubassır³ mı? Bu ne rezalettir!” gibi bir şeyler söylüyordu. Orhan ayağa kalkarak ve sükûnetle şuna benzer bir cevap vermişti: “Şayanı teessüf⁴ bir hadise... Cemil bahçede oynarken başka bir çocuğa ‘Eşek Türk!’ demiş. Bu sözü kimden öğrendiği ayrı meseledir. Fakat çocuk da ona bir taş atarak yanağını delmiş. İlk sınıfların muallimi benim. Hadiseden ben mesulüm⁵. Dersten çıkınca tespimizi sınıfta, kürsüde unuttuğum. Almak için bahçeden ayrıldığım sırada bu hadise olmuş. Çocuğu yakınımızdaki askerî mektebe götürerek yanağını doktora diktirdim ve buraya kendisini bizzat ben getirdim.” Kadın haykırıyordu: “Eşek Türk! Eşek Türk ya! Doğru söylemiş. Eşek olmasa bunu yapar mı? Kimden öğrenecek? Bu lakırdıyı benden öğrendi. Eşek Türk ya, bu re-

¹ **tembih:** Uyarma, ikaz.

² **inkisar:** Kırılma, gücenme, beddua etme.

³ **mubassır:** Gözetleme işini yapan, bakıcı, bekleyici.

⁴ **şayanı teessüf:** Üzüntü verici olan.

⁵ **mesul:** Kendisine sorumluluk yüklenmiş olan, sorumlu.

zalet çocuğumun başına Türk mektebinde geldi!” Kadının bir anda sıruk gibi uzanan, başka bir anda parmak kadar ufalan boyu etrafında bir takım uğultularla beraber sesi de yaklaşp uzaklaşıyordu.

Hayal burada kayboldu. Sol taraftaki müdüriyet odasının kapısı açılmış ve koltuğunun altında büyük bir defterle asistanlardan biri bekleme salonuna doğru koşmuştu. Koridor kapısından iki koluna birer hamal girmiş, yaşlı bir kadın, inleyerek ve iki büklüm ilerliyordu. (Çatılmış kaşları altında Samiye Hanım’ın bir an simsiyah ve bir an bembeyaz görünen büyümüş gözleri ve yanı başında haykırıyormuş gibi canlı “Eşek Türk!” sözleri Orhan’ın içinde bir daha parlayıp söndü.) Hamallar ihtiyar kadını müdüriyet odasına sokuyorlardı. Arkalarından bir hastabakıcı koştu.

Onlar müdüriyet odasının kapısında kaybolunca Orhan’ın gözlerinin önüne Vedia’nın yukarıda, yatağındaki hâli geldi: Dizlerini yukarı doğru kırmış, başını pencerenin aksi tarafına çevirerek (çünkü menenjitlerde hastalar ışıktan hiç hoşlanmazlar ve bazen “perdeleri kapatınız” diye bağırlarmış) ve gözleri yarı aralık, hep aynı noktaya bakarak, çenesi yorganın altında kaybolmuş, arada bir sıçrayarak ve boğuk boğuk çığlıklar kopararak yatışı... Sonra dünden beri ısrar eden başka bir hayal: Ölüsü; ve korkunç teferruat¹: Mezarın içinde gözlerinin biri ve elinin küçük parmağı şişiyor.

İhtiyar kadını müdüriyet odasından çıkararak merdivene doğru götürüyorlardı. Hastabakıcı önde, camlı bölmenin kapısını açtı. Asistan bekleme odasının önünde durarak Orhan’a bakıyor. (Ve o Samiye Hanım, Orhan kendisine Vedia’nın hastalığını telgrafla haber verdiği hâlde, o Samiye Hanım, hâlâ görünmedi, aralarında bir şey var, Vedia’ya vapurun yan kamarasında gelen krizin hâlâ

¹ teferruat: Ayrıntı.

meçhul kalan sebebiyle Samiye Hanım'ın bu kayıtsızlığı arasındaki münasebetin nevine dair Orhan'ın dün geçeden beri yaptığı tahminlere bir yenisini ilave etmeye hâli yoktu.) Asistan müdüriyet odasına doğru ağır ağır giderken Orhan'a bir kere daha baktı, onu tanıyınca selamlamıştı. Hamalların merdivenden çıkardıkları ihtiyar kadının geçmesi için hastabakıcının bir an açık tuttuğu yaylı kapı serbest kalınca, gene sallanmaya ve yukarı kattaki yaylı kapının daha pes gıcırtilarıyla tiz perdeden karışmaya başlamıştı. O kapıdan bir çocuk çıktı ve koridora doğru koştu. (Hayır! Kayıkçı Mustafa'nın oğlu, siyah kısa çoraplı bacakları şimdi bir keçi sıçrayışıyla koridorda kaybolan bu çocuğa yaşça benzese bile onun kadar çevik değildi. Ağır ve mahzundu. Etrafındaki çocuklar, hep bir ağızdan "Taşı Tahsin attı!" diye bağırmasalardı, Orhan için, Cemil'in suratını delecek bir hızı o taşa veren elin Tahsin'e ait olduğunu kabul etmek zor olacaktı.)

Vedia'nın hastabakıcısı koridor tarafından girerek merdivene doğru yürümüşü. Onunla beraber hastanın odasına gitmek için bir tereddüt anı geçiren Orhan, biraz evvel içtiği çorbanın vücuduna verdiği rehavetin¹ azalması ümidiyle birkaç dakika daha oturmayı tercih etti; bu dinlenme zaruretinden erken kurtulmak ihtiyacıyla gözlerini kapadı ve derin bir nefes aldı. Yere basan ayaklarından birinin tabanında ve masanın üstünde duran bir elinin orta parmağında, yorgunluktan tatlı bir karıncalanma içinde nabzının vurduğunu hissediyordu. Kendini bıraktıkça dinlenme ihtiyacının azalmaya değil, artmaya meylettğini anladığı için doğruldu ve bir sigara yaktı. Bu müddet içinde birkaç kere Vedia'yı öteki hastanede gördüğü zaman, sarılı başının kendisinde bıraktığı ilk intibayı hatırlamıştı. Gözünün önü-

¹ **rehavet:** Bedende görülen gevşeklik, tembellik, ağırlık.

ne gelen şey hep “sargı içinde” bir baştı. Arkasından bu hayal, Cemil’in üç buçuk sene evvelki sargılı başına çevrildi.

Orhan, otomatik bir hareketle elini cebine attı, o gün sınıfta unuttuğu için kendisini bahçeden birkaç dakika ayrılmaya mecbur ederek, Tahsin’i, Cemil’in başını yarmakta serbest bırakan iri siyah taneli, püskülsüz tespihini çıkardı. Babası nüzul inmeyen elinden bunu düşürmezdi.

Orhan tespihi iki eliyle tutup göğsü hizasına kaldırdıktan sonra, sağ elinin yalnız başparmağının hareketiyle ve öteki parmaklarını hiç kımlıdatmadan taneleri çekerken, aynen babasının tavrını taklit ettiğinin farkına vararak, bu hatırayı devam ettirmek ihtiyacıyla modelini, göz önüne getirince, içine şuur ve irade giren taklidi sahtelediği için, hemen vaziyeti değiştirmeye mecbur olmuştu. Bir kolunu sarkıttı ve tespihi de yere doğru sallayarak taneleriyle oynamaya başladı. Zihnini bir an için bomboş bırakan bir sıkıntı duyarak derin bir nefes aldıktan sonra doğrulmuştu. Hiçbir şey düşünmediğini zannettiği bu anda, zihnini kaplayan bu zanla beraber gayet süratli birçok hayaller birbirinin peşi sıra koşuyorlardı: Mehmetpaşa Camii’nin avlusundan, dolu yağın bir günde pencereyi acele kapatmak isteyen annesinin tırnağı ezilerek haykırışını ve oradan kendi parmağında dolama çıktığı başka bir gün, tırnağını okuyup üflemek isteyen babasından kaçışına kadar çocukluğuna ait hatıralar içinde iken, dalgınlıkla yere düşürdüğü tespihini almak için eğilince yaptığı gayretle terlemesi ona, iki gün ateşsiz ve aç kaldığı tipili bir kış sabahı, soğuktan donmamak ve kızışmak için sokakta koşarken yere yuvarlanmasını hatırlattı. Tıpkı o günkü gibi şimdi de kalbi çok çarpıyordu.

İçine biraz evvelkinden daha şiddetli bir sıkıntı bastığı için ayağa kalktı ve bir kararsızlık buhranından korkarak,

iradesine herhangi bir mecra açmış olduğu için müdüriyet odasına doğru yürüdü.

Asistan Şevket yazı makinesiyle bir şeyler yazıyordu: “Buyurun!” dedi ve ayağa kalktı.

Orhan, sebepsiz girdiği bu odada, göstermek istemediği endişelerini ona açmaktan başka hareketine makul bir mazeret bulamadığı için en yakın koltuğa oturarak menen- jite dair bir sual sordu. Asistanın verdiği cevaplardan her biri onda büyük meraklarından birini tatmin edebilecek esas noktalar olduğu hâlde, Orhan, dışarıya karşı dikkatini paramparça eden bir çarpıntı ve teheyyüç içinde onun söylediklerinden pek az şey anlıyordu. Bazen birçok kelimele- rini hiç duymadığı cümleler arasında, “Kaide-i kılıfta¹ ha- sıl olan bu çatlağın hatları kulağa, buruna kadar...”, “kanın kültürü lazım olunca...”, ve “fiyevinin, 37 ile 40 arasında ve sık sık değişmesi, bir septisemiden² şüphe ettirmekle beraber...” gibi, belki de kendisine dikkatin azaldığını göz- lerinden anladıkça sesini yükselten asistanın kesik sözleri- ni duyuyordu.

Bir sükût fasılasından³ cesaret alarak teşekkür etti ve ayağa kalktı. Asistan da ona yaklaşmış, birkaç dereceyi an- sızın aşan garip bir samimiyetle sormuştu:

“Rica ederim, doğru söyleyin, hasta sizin neniz olu- yor?”

Odaya Doktor Mümtaz Âdil girdi. Evvela saatine, sonra Orhan’ın yüzüne bakarak:

“Yarım saat evvel geldim, sizi bekletmek istemedim, buyurun hastanın yanına çıkalım!” dedi.

*

* *

¹ **kaide-i kılıf:** Kafatasının dayanak yeri.

² **septisemi:** Kan zehirlenmesi.

³ **fasıla:** İki nesne arasındaki boşluk, ara.

Vedia dizlerini yukarı doğru kırmış, yüzü ışığın aksi tarafına dönük, arka üstü yatıyordu. Başına koydukları kırmızı lastik buz torbası altından çıkan bir tutam ince sarı saç alınına yapışmıştı. Yarı kapalı gözleri kapı tarafına doğru bakıyor, fakat kendisine doğru yürüyen Orhan’la doktorun hareketlerini takip etmiyordu.

Odanın perdeleri yarı inikti ve ne gece, ne de gündüz intibai verdiği için zaman fikrini teşevvüşe¹ uğratan bulanık ve tortulu bir aydınlık içinde, üstlerine birer boya lekesi gibi düşen gölgelerle bütün eşya kirli ve abraş² bir renk alıyordu.

Elinde âletlerle içeriye asistan da girdi. Karyolanın ayakucunda duran hastabakıcı, doktorun bir bakışına cevap vererek anlatıyordu:

“Otuz sekiz iki. Baş ağrıları hafifledi biraz. İki saat kadar daldı. Nabız süratlidir. Hâlâ baygın. Bağırmasanız duymuyor.”

Doktor hastaya yaklaştı ve ilk önce nabzına baktı. Arkasında duran Orhan gözlerini Vedia’nın yüzünden ayırmıyordu. Onun sabahki teşevvüşleri ve baş ağrıları esnasında bu yüze musallat³ olan yabancı buruşuklardan hemen hiçbiri şimdi yoktu; fakat yanaklarının ucundaki birer parça pembelikten de eser kalmamış, bütün yüzünü dümdüz ve Orhan’ın aşına olduğu çizgileri de silen bir beyazlık kaplamıştı. Yanına yaklaşıldığı hâlde gözlerinde şuur belirmiyor, hayatta olduğuna ancak sık sık nefes alırken burnundan çıkan ince bir ses delalet ediyordu. Doktor hastanın başını ışığa doğru biraz meylettirirken onun dizleri büsbütün kısıldı ve kımıldamayan dudakları arasından

¹ teşevvüş: Karmakarışık olma, karışma.

² abraş: Alaca renkli.

³ musallat: Bir kimsenin veya herhangi bir şeyin üzerine rahatsızlık ve zarar verecek derecede düşen.

hafif bir inilti çıktı. O zaman Orhan, dün bu nevi hastaların boyunlarını eğemediklerini söyleyen asistanın sözlerini hatırlamıştı.

Doktor Vedia'nın kalbini muayene ettikten sonra, tansiyonunu almak için bir kolunu örtünün altından çıkararak yukarıya kaldırdı. Bu çıplak, bembeyaz, körpe ve narin kol, kendisine verilen her şekle itaatiyle bir ışık hafifliğinde görünüyor, ucunda incecik bir el, rüzgârdan kaçan beyaz bir alev gibi en küçük hareketlerle sallanarak aşağıya doğru sarkıyordu.

Doktor tansiyonu aldıktan sonra hastanın üstüne eğildi ve bağırdı:

“İyisiniz, değil mi? Tabii.. belli.. iyisiniz. Güzel güzel uyumuşsunuz.”

Hasta kaşlarını kaldırdı.

Doktor onun alınına yapışan saçları kenara çekerek:

“Yok, yok,” dedi, “baş ağrılarınız hafiflemiş olacak... Şikâyet etmiyorsunuz.”

Hastanın ağzından bir inilti daha çıktı. Orhan ona yaklaşarak bir elini tutmuş, nereye baktığı hâlâ belli olmayan gözlerinden kendi istikametine gelecek bir bakış bekliyordu. Fakat Vedia gözlerini kapadı ve yüzünü sol tarafa çevirdi. Orhan'ın avucu içindeki elinde kemiksiz ve mukavemetsiz ılık bir yumuşaklıktan başka hiçbir canlı madde hassasiyeti yoktu.

Doktor ayağa kalkmış, birkaç adım uzaklaşarak Orhan'ı bekliyordu. Asistan âletleri topladı. Fakat Orhan kalkacağı yerde yatağın kenarına oturmuş, Vedia'nın yüzüne daha yakından bakıyordu.

Doktor biraz bekledi; sonra ağır ağır kapıdan çıkarken, Orhan da kalkarak onu takip etti.

Mediven başında, camlı kapının önünde durdular. Doktor Orhan'ın bir elini tutarak:

“Azizim,” dedi, “bir menenjit tüberkülozdan evvel düşüneceğimiz şeyler var. Vaziyet daha müphemdir. Nabız süratli, yani tazyik¹ az. Hastanın, lehinedir bu. Bir emorojiden² endişe etmiyoruz. Fakat, buna mukabil, hasta nâhoş bir torpör³ geçiriyor. Umumi tablo hem iyiliğe ve hem vahamete doğrudur. Size hakikati söyleyeyim: Hastanın bütün istikbali âdetâ bu gece belli olacaktır.”

Orhan telaşını gizlemeye çalışarak sordu:

“Ne gibi?”

Doktor sesini alçaltarak:

“Bu gece kurtulursa iyi,” dedi.

Sonra Orhan’ın koluna girerek ilave etti:

“Desizif⁴ bir safha geçiriyor. Yapılacak şey yoktur. İlaçlara devam. Ben gene de gelirim. Fevkalade bir şey olursa eve telefon edersiniz.”

İki basamak indi; birdenbire durarak, arkasından gelen Orhan’a döndü ve tıpkı biraz evvelki asistan gibi:

“Hasta size çok yakın mı?” diye sordu.

İlk basamağın üstünde, duvar tarafına doğru bir adım atarak, “evet” cevabını veren Orhan’ın gözleri gene kararıyordu.

¹ tazyik: Bir şeyi sıkıştırma, daraltma, baskı, basınç.

² emoroji: Kanama.

³ torpör: Cansızlık, hissizlik, hareket yeteneğinde kayıp.

⁴ desizif: Kesin, kesin kararlı.

ORHAN ŞAKİR, Vedia'yı Mütarekenin ikinci senesinde, bir kış günü tanıdı.

Boğaziçi'nde hususi bir lisenin ilk sınıfları başmuallimiydi. O gün, dördüncü dersten çıkınca, kürsüde unuttuğu tespihini almak için tekrar sınıfa girerken, hava kuru olduğu için arka bahçede oynayan çocukların her zamanki çığlıklarından farklı bir haykırışma duyunca hemen geriye dönmüştü. Onu aramak için sınıfın önündeki divanhaneye kadar gelen birkaç çocuk, hadiseyi hep bir ağızdan, bağırarak haber verdiler: Tahsin bir taş atarak Cemil'in başını yarmıştı.

Orhan hızla yürüdü. Bahçede, ikinci sınıfın penceresi önünde, on, onbeş kişilik bir çocuk halkası ortasında kalan Cemil, iki elini de birbirine ekleyerek yüzünün sol tarafına kapanmış, açıkta duran bir gözü ile yere bakarak, iki büküm, avucunun altında sıkışan ağzından ulumaya benzer boğuk sesler çıkarıyor, parmaklarının arasından sızan kan bileğine doğru yürüyor ve yere damlıyordu. Elleri kıpkırmızıydı. Çocuklar Orhan'ı görünce, bir an için sustular ve on adım uzakta, kestane ağacının altında boynunu kısmış duran Tahsin'i göstererek, yüzlerini kızartan haykırışlarla, taşı onun attığını söylediler.

Orhan, umumi bir sükûn telkin etmek istediği zamanlar yaptığı gibi, tespihini çocukların başına doğru havada salladıktan sonra ellerini arkasına koyarak Cemil'e doğru ilerledi ve onun yüzüne doğru eğilerek sol yanağı üstüne

kapadığı elinin parmakları arasındaki yarıklardan felaketin derecesini anlamaya müsait bir işaret görmek istedi. Fakat endişe verici bir bollukla akan kanlar parmaklarının arasını doldurmuştu.

Orhan hemen çocuğu kucakladı, kollarının üstünde en yakın sınıfa taşıdı ve bir sandalyeye oturttu. Çıgıllıklar kopararak arkasından gelen çocuklardan ikisine mektep müdürünün ikamet ettiği harem¹ tarafından pamuk ve tentürdiyot istemelerini, birkaç tanesine de büyüklerin teneffüşhanesindeki mutitlerden² birini çağırma emrettikten sonra geride kalan çocukları dışarıda bırakmış ve kapıyı kapamıştı.

Pamukla bol bir kan tabakasını aldıktan sonra taşın göze dokunmadığını ve bir parmak aşağıda yanağı deldiğini gördü. Pamuğu yaranın üstüne bastırırken bu şiddetli nezf³ önüne geçememekten korkuyordu. Muide, civardaki askerî mektebe telefon etmesini ve bir çocuğun pansumanı yapılmak için oraya gönderileceğini haber vermesini rica etti.

Yaraya tekrar tampon yaptıktan sonra tentürdiyot sürdü, üstüne kalın bir pamuk tabakası kapattı ve çocuğa eliyle yanağının üstüne kuvvetlice bastırmasını tavsiye ettikten sonra, onu tekrar kucağına alarak mektepten çıkardı.

Vakayı öğrendiği andan çocuğun başı sarılıncaya kadar geçen zaman içinde, karanlık bir tahminden aydınlık bir idrake çıkan bütün merhaleleri hızla geçerek bunları derece derece sarahatle⁴ düşünen Orhan, çocuğu ailesine bizzat götürmeye ve hadisede kazanın kendi ihmaliinden

¹ **harem:** Saray, konak gibi büyük konutlarda yalnız kadınlara ayrılan bölüm.

² **mutit:** Okullarda çocukları çalıştırmakla görevli kimse, öğretmen yardımcısı.

³ **nezf:** Kan kaybetme, kanama.

⁴ **sarahat:** Açıklık.

fazla rol oynadığını izah ederek özür dilemeye karar verdi. Biliyordu ki, bu yüzden kendisinin mektepten çıkarılması, tekrar sefalete düşerek, birkaç gün daha yaşayabilmek için belki paltosunu da satmaya mecbur olduktan sonra, kış ortasında sipsivri kalması demektir. Doktor işini bitirdikten sonra çocuğun başındaki sargının üstüne bir çengelli iğne geçirirken Orhan bunu düşünüyor ve mektepten acele çıkmak mecburiyetiyle kendisinin de, Cemil'in de giymeye vakit bulamadıkları paltolarının getirilmesi için birer nefer¹ koşturulmasını da rica ediyordu.

İstedığı geldikten sonra, çocukla beraber, askerî mektebin büyük kapısından ağır ağır çıktılar ve sol taraftaki deniz kıyısı boyunca birkaç adım attılar. Karadeniz'den kalan ve kumaş nevinden bir müdafaa tanımadan dosdoğru elbiselerin ve çamaşırların altına geçerek vücuda soğuk bir muşamba gibi yapışan sert bir rüzgâr esiyordu. Çocuk arkasına doğru kayan fesini iki eliyle birden tuttu, sonra bir avucunu sarılı yanağının üstüne kapadı. Rüzgâr Orhan'ın sağlam yüzünü bile tırmalıyor, çinko rengi bağliyan denizde yumuşaklığını kaybeden dalgalar, üzerlerinde süpürge gibi dikleşen köpükleriyle sert ve keskin sesler çıkararak birbirini fırçalıyorlardı.

Yalılar başlayınca kadar, bir kelime konuşmadan, hızlı yürüdüler. Rüzgârın kesildiği bir noktada Orhan çocuğun yüzüne doğru eğilerek sordu:

“Acıyor mu?..”

Cemil ağzının yarısını kapatan pamuğun ucunu bir parmağıyla kaldırarak cevap verdi:

“Rüzgâr eserse daha fazla acıyor.”

Orhan çocuğu durdurdu, paltosunun yakasını kaldırdı ve önünü iyice kavuşturduktan sonra, doğrularak sordu:

“Tahsin sana niçin taş attı?”

¹ **nefer:** Kişi, kimse, herhangi bir rütbesi olmayan asker.

Çocuk cevap vermedi. Elini yüzündeki sargının üstüne götürerek bir adım geri kalmıştı. Orhan bekledi. Cevap almayınca, onu müdafaa vaziyetinde bırakarak bir şey söylemeye mecbur etmek için:

“İnsan insana sebepsiz bir şey yapmaz,” dedi, “mutlaka bir sebep vardır. Kavga mı ettiniz?”

Çocuk hep eli yüzünün üstünde:

“Hayır!” dedi.

“Sen ona bir şey mi söyledin?”

Çocuk gene cevap vermedi. Orhan ısrar ediyordu:

“Bir şey söylemedin mi? Bak, gene susuyorsun. Mutlaka sen de bir şey söyledin. Hem de fena bir şey... Ha! Gizleme! Ben mektebe gidince arkadaşlarından öğrenirim. Evvela sen söylersen daha iyi olur.”

Elini Cemil’in omuzuna koyarak:

“Haydi!” dedi.

Çocuk başını önüne eğmişti. Elini yüzünden çekip tekrar sargının üstüne koydu. Bir tereddüt geçiriyordu. Orhan ona doğru eğilerek ve sesine onun itirazını teşvik eden bir müsamaha yumuşaklığı vererek dedi ki:

“Ben size her vakit ne derim? Biliyorsun ki bir kabahat gizlenirse büyür, söylenirse küçülür.”

Cemil ayağını küçük bir taşa bastırarak topuğunu onun üstünde çevirmeye başladı. Sıkıntılı bir teneffüs omuzlarını kaldırıp indiriyordu. Birden doğruldu:

“Fakat o da bana teneffüşhanenin önünde koşarken dirsek vurdu.”

“Peki, sen ne yaptın?”

Cemil o anı hatırlamış gibi, silkinerek yutkundu:

“Ben bir şey yapmadım, dedi, ama kızdım ben de...”

“Peki?”

Çocuk, bir korku içinde mahpus, darılmış ve dışarı çıkmak için genzinden yol bulan kapalı bir sesle itiraf etti:

“Ben de... Ona... Eşek Türk dedim.”

Orhan kulağını birdenbire çocuğun ağzı hizasına yaklaştırmak:

“Nasıl?” diye bağırdı.

Ve doğruldu. Bir çocuğun kendiliğinden bu iki kelimeyi yan yana getirebileceğine inanmıyordu; başka birinden duymadan, dokuz, on yaşlarında bir çocuğun, değil mensup olduğu, hatta yabancı milliyete şamil¹ bir hakaret savurması -mahalle çocukları arasında “gavur” sözüyle tezyif² ananesi istisna edilirse- hiç duymadığı bir şeydi.

Cemil duvarın dibine kadar gitmiş, başını önüne eğerek hızla yürüyordu. Orhan ona yaklaştı:

“Dur,” dedi, “söylesene bana: Eşeği anladım, fakat Türk ne oluyor? Sen Türk değil misin?”

Çocuk gene cevap vermeyerek adımlarını daha fazla sıklaştırdı. Koşmaya başlamıştı. Yüksek bir bahçe duvarının önünde durarak tahta bir kapının çingırağını çekti.

Ayak sesleri yaklaşınca kadar, sabırsızlık içinde kundurasının ucunu eşik tahtasının ucuna vuruyor, kanadı yumrukluyordu. Sargının üstünde küçülen ve iğreti duran fesi arkaya doğru kaymıştı ve düşmek üzere idi; Orhan bir tereddüitten sonra bunu düzeltti ve çingırağın halkasını kuvvetle çekti.

Kapıyı açan hizmetçi kadın, Cemil’i görünce, başını yan tarafa çevirerek bir çığlık kopardı; bir çocuğa, bir de o istikamete bakarak haykırıyordu:

“A! Küçük bey... Ne oldu sana? Düştün mü?”

Cemil kendisini himaye eden birinin kucacağına koşar gibi açılan kapının boşluğu içine atıldı ve sola doğru kıvrılan dar bir yokuştan aşağı inmeye başladı. Arkasından birkaç adım koşan hizmetçi durmuş, hem ona, hem de eşikte bekleyen Orhan’a bakıyordu. Geriye döndü ve Orhan’a yaklaştı:

¹ şamil: İçine alan, kapsayan.

² tezyif: Hor görme.

“Ne oldu? Sen de mektepten mi geliyorsun? Başı mı yarıldı çocuğun? Düştü mü? Gözü mü çıktı?”

Orhan soruş tarzına karşı duyduğu memnuniyetsizliği evvela susarak belli etmeye çalıştıktan sonra hareketsiz durdu ve yutkundu:

“Mektepten geliyorum,” dedi, “pederini görmek istedim.”

“Babası yok ki... Öleli hanidir... Hanımefendi evde... Gidip haber vereyim... Kapıda durmayın, içeri girin.”

Fakat Orhan’a yol göstermeden, hizmetçi terlikli ayaklarından umulmayacak bir hızla dar yokuştan indi. Kapıyı kapadıktan sonra ağır ağır aynı yoldan yürüyen Orhan, birkaç adım ara ile önüne çıkan iki seddin merdivenlerini de inince, sağ tarafına gelen tek katlı bir taş bina ile sol taraftaki büyük ahşap yalı arasında kaldı. Mutfağa veya uşak dairesine benzeyen bu taş binanın önünde, üstüne boş bir kömür çuvalı atılmış, bir bacağı kırık, demirden bir bahçe kanepesi vardı. Çakıl taşlarıyla döşenmiş iki yoldan biri, yalının köşesinden, sağ cepheye muvazi¹ olarak alt kapıya gidiyordu. Orhan o tarafa doğru birkaç adım attı; yalının alt kat pencereleri, tam başının hizasına geldiği için, deniz üstündeki cephenin pencerelerinden giren ışıqla aydınlanmış büyük bir yemek salonunun içini görüyordu. Hemen geri çekildi ve taş binanın önüne kadar giderek durdu.

Denizden başka ses veren hiçbir şey yoktu. Damlalarını rüzgârın dağıttığı hafif bir yağmur serpiyordu. Havaya kirli bir gri ton hâkimdi ve ortalıkta -kaplama tahtaları kararmış yalı, çamurlu toprak, sağdaki taş binanın tozlu pencereleri, boyasız ve tebeşir lekeleriyle dolu kapısı- hiçbir sıcak ve sevimli renk bırakmıyordu.

Orhan içeriden kimse çıkmadığını görünce denize gidip çakıllar üstünde biraz yürüdü, geriye döndü ve yalının alt kat pencerelerine kadar geldi. Hayreti nispetinde artan

¹ muvazi: Paralel.

bir sıkıntı içinde saatine baktı. Gidip yalının arka kapısını vurmaya karar verdi.

O tarafa döndüğü zaman, hizmetçinin de eşikte durarak:

“Buyurunuz, geliniz!” diye ellerini salladığını gördü.

Acelesi olduğu hâlde ağır adımlar atıyordu. Kapıya yaklaşınca durdu. Kaşlarını çattı.

Hizmetçi eşikten çekilerek:

“Buyurunuz!” diye tekrarladı.

*

* *

Orhan'ı alt katta, merdiven başında, küçük, dar ve uzun bir odaya aldı. Perdeler inikti. Karanlık ve soğuk bir hava içinde yüze hafif bir lavanta çiçeği kokusu vuruyordu. Orhan, kapının hizasında önüne gelen bir karartının sandalye olduğunu fark etmek için biraz eğilmeye mecbur olmuştu. Hizmetçi perdeyi açtı.

Burası, bir tek penceresinin önünde beyaz örtülü iki eski koltuğu, bir Amerikan yazıhanesi ve üstü kapalı bir pirinç mangalıyla büyük evlerin maksatsız ve rastgele döşenmiş, lüzumsuz odalarından birine benziyordu. Koltuklardan birinin üstüne kuru lavanta çiçekleri yığılmıştı. Orhan oturmadı. Sağ tarafına gelen yarı aralık ikinci bir kapıdan, biraz evvel dışarıda birinci kat penceresinden gördüğü yemek salonunun masası göze çarpıyordu. Hizmetçi odadan çıktı ve kapıyı kapadı.

Yazıhanenin kapağı da örtülüydü ve üst tarafında yaldızlı büyük bir çerçeve içinde duvara bir fotoğraf asılmıştı: Ayakta, bir eli cebinde ve bir eli saat kösteğinin üstünde, kırkını geçkin, tıknazca, bıyıklarının ucunu sivrilmiş ve saçlarını ortadan ayırmış, ablak yüzlü bir adam resmi. Çerçevenin üstüne takılı, kenarı sırma işlemeli geniş bir

çevrenin ucu açılarak sarkmış, resmin bir gözünü kapatıyordu.

Orhan bu fotoğrafa, hizmetçinin “Öleli hanidir...” diye bahsettiği insan olup olmadığını düşünerek bakarken, merdiven tarafının kapısı açıldı ve içeriye genç bir kız girdi. Acele iki adım atmıştı, fakat Orhan’ı görünce şaşırarak durdu. Gözlerini kırpmadan ona bakıyordu. Orhan’ın bakışları da kızın beyaz kemerli, bol ve kısa etekli elbisesinin laciverdi üstünde biraz daha yukarıya kalkabilmek cesaretini arar gibi gezindikten sonra yüzüne kadar çıkabildi. Koyu sarı saçlar altında pembe ve taze, renkli bir yüzdü bu: Sahibi nefes alırken büyüyen ve nefesini bırakırken süzülen yeşilimsi gri gözler. Ucu sivri ve biraz yukarı kalkık, ince, kanatları dar ve yapışık, ufak bir burun. Dudakları kalınca ve biraz kabarık, fakat biçimli ve güzel bir çenenin derhâl tashih¹ ettiği büyücek bir ağız.

Kız, Orhan’ın dikkati karşısında başı dönüyormuş gibi sallanarak bir adım geriye atmış, bir dizini kırarak elbisenin kumaşı kadar hafif ve gevşek duruyordu. Önüne baka baka ve pardona benzer bir kelime mırıldanarak pencereye kadar gitti; koltuğun üstündeki lavanta çiçeklerini aldıktan sonra yemek salonuna açılan kapıya doğru hızla yürüdü, topuzu çevirirken Orhan’a yan gözle bir daha baktı, kapıyı açtı ve bir eliyle kemerinin arkasını düzelterek bir sıçrayışta uzaklaştı. Orhan onun uçarak gözden kaybolan eteğinin bıraktığı boşluktan gözlerini bir müddet ayıramamıştı. Birdenbire kendisini bu yalaya getiren sebeple, şimdi içinden geçen duygu arasındaki münasebetin abesliğini² fark ederek doğruldu, kaşlarını çattı ve başını önüne eğdi. Eski ve çamurlu ayakkabıları gözlerine ilişmişti. Bunları daha kuytu bir yerde saklayabilmek ümidine benzer bir hisle yazihanenin koltuğuna doğru yürüyordu.

¹ **tashih:** İyileştirme, düzeltme.

² **abes:** Akla ve sağduyuya aykırı olan.